

Az érzelmi nevelésről

Az emberrel vele születik az érzés képessége. Tehát az, hogy az ember érez, nem tanult jelenlég. De a magasabbrendű érzéseket, az érzelmi élet szabályozását, az érzelmi fejlődést tanulni kell, illetve tanítani kellene. Oktatási rendszerünk azért is egyoldalú, mert csak az értelmet és a testet fejleszti, az érzelmekkel, az akarattal kevésbé foglalkozik. Ezért az érzelmek területén elszegényedés következett be. Az érzelem szubjektív élmény. Az érzelmek egy része örökletes, más része tanulás által jön létre. Az érzelmi nevelés több részből tevődik össze.

I. Az egészséges érzelmvilág (lelkület) kialakítása

Az emberi lélek öt alapvető szüksége: a szeretet, a biztonság, az elfogadás, az elismertség vagy fontosság tudata és a személyiség kialakítása. A gyermeknek szüleitől kell mindezt megkapnia. Ha ezeket nem kapja meg, a gyermek felnöve is hiányt szenved majd különböző lelki problémák miatt. Az érzelmi nevelés gyermekkorban ezen öt alapvető szükséglet nyújtásából áll. Ez csak olyan családban lehetséges, ahol a szülők egymást és a gyerekeket szeretik és megbecsülik. Ha a szülők elválnak, vagy ha az egyik szülő dependens (anyagfüggő), vagy ha nem érnek rá gyermekeikre időt áldozni, akkor ez a családi légkör nem biztosítható, az alapszükségletekben a gyermek hiányosan vagy egyáltalán nem részesül. De hasonló a helyzet az ún. boldogtalan családokban is, ahol a légkör valami miatt tartósan elromlik. Ennek az lesz a következménye, hogy az ilyen körülmények között felnőtt gyermekek labilis lelkületű felnőtté válnak, és hajlamosak lesznek mindenfajta devianciára. Tulajdonképpen minden társadalmi problémának ez a kiinduló pontja.

A családi élet romlása miatt mind nagyobb szükség lenne arra, hogy az iskola is részt vegyen a gyermekek egészséges érzelmvilágának a kialakításában. A tanárnak is szeretnie kell azt a személyt, akit nevelni akar. Az iskola légkörének pedig olyannak kell lennie, hogy a gyermek úgy érezze, ott ugyanolyan biztonságban van, mint otthon. A tanárnak el kell fogadni a gyermeket feltétel nélkül. És ha valami helytelen dolgot cselekedett, vagy nem tanul, akkor sem a személyét kell elutasítani, hanem a viselkedését. A gyermek eredményét el kell ismerni, de éreznie kell, hogy a többieknek és a tanárnak is szüksége van rá. Ha a tanár a tanuló személynek tekinti, másképpen viszonyul hibáihoz is. A tanár másképpen tanít, ha személyes kapcsolat tud kialakulni közte és a tanulók között. A személyiségfejlesztés tehát az iskola feladata is. A személyes életfelfogás szerint a szeretet nemcsak egy érzelmi kapcsolat, hanem személyes részvétel mások életében. És ez tanár-diák viszonylatban is lehetséges.

II. Az érzelmekre hatva egy adott cél érdekében nevelni

Ismeretes az a tény, hogy az emberekre hatni lehet érzelmi alapon. Ezt ki is használják a politikában, a szórakoztató iparban, a propagandában stb. Ennek alapja a következő törvényszerűségben rejlik: Ha valamivel érzelmileg azonosulunk, akkor az cselekvésre serkent, ha érzelmileg különbösek vagyunk valamivel szemben, akkor az lassítja a cselekvést, ha pedig valamit érzelmileg elutasítunk, akkor az leállítja a cselekvést. Az ezen az alapon való érzelmi nevelés azt jelenti, hogy el akarjuk érni az érzelmi azonosulást. Amikor az ember bünt követ el, azt legtöbbször azért teszi, mert érzelmileg vonzódik a bűnhöz. Amikor a terrorista embert öl, azt úgy fogja fel, hogy egy eszmének tesz szolgálatot, melyhez vonzódik. A kamikázé érzelmileg vonzódik ahhoz az ügryhöz, amiért életét áldozza. A janicsárok jó harcosok voltak, mert arra tanították őket, hogy ha hősi halált halnak, akkor a mennybe jutnak. Ezt a célt értelmükkel elfogadták, és érzelmileg azonosultak vele. Az érzelmi azonosulást tehát megelőzi az értelmi elfogadás.

Ki nevel érzelmileg? 1. Az a tanár, aki osztályának példaképe tud lenni, és ezen az alapon eléri, hogy tantárgyát megszeressék, tanulják. Ez két lépésben megy végbe: a) Értelmi elfogadás. Ebben benne van az is, hogy a tanulók a tantárgyat megértik, tudják, mert szeretik, vagy megfordítva, azért szeretik, mert tudják. b) És ez már egy érzelmi ráhangolódás, érzelmi kötődés.

2. Az valóban tanár, aki el tudja érni, hogy a tanulók a jó dolgokat érzelmi azonosulás alapján fogadják el. Rá lehessen nevelni őket például a munka vagy a rendezett családi élet szeretetére. Ehhez először az értelemre kell hatni megfelelő olvasmányokkal, beszélgetéssel. Ez a feladat azért nagyon nehéz, mert manapság az ifjúság elsősorban a TV éppen ellenkező irányba nevel. A pénz és a hatalom fontosságát hangsúlyozza, nem a munkáét, valamint a szabad szerelmet állítja be vonzóknak és nem a rendezett családi életet.

3. Az a tanár hatékony, aki el tudja érni, hogy érzelmi alapon elutasítsák a rossz dolgokat, például a cigarettát, az alkoholt, a drogot, a szexuális szabadosságot. Ehhez értelmileg be kell látni, hogy ezek testileg és lelkileg károsak, tönkreteszik az embert, és igazi örömet nem okoznak. Ezek csak pótszerek, örömpótlók. Ha rossznak és károsnak tartják ezeket, akkor érzelmileg is elutasítják.

III. Érzelmi fejlődés

Az öt alapszükséglet nyújtása képezi a gyermek számára érzelmi fejlődésének alapját. A fejlődéshez meg kell ismerni a tanulónak, hogy milyen érzések vannak általában, hogy ő milyen érzésekre képes, melyek a káros és melyek a hasznos érzések, hogyan lehet leszokni a káros érzésekről, és hogyan lehet tanulni a hasznos érzéseket.

Amikor az érzelmek valamilyen cselekvésre indítanak, az erkölcsi törvények alapján meg kell ítélnünk mind a cselekvést, mind az érzelmeket. Érzéseinket aszerint értékelhetjük, hogy szolgálják-e önünk kiteljesedését, fejlődését, vagy pedig éppen a fejlődés ellen hatnak. Nyilvánvaló, hogy a saját világunkból csak a jó dolgokat kell és szabad megőrizni, kiterjeszteni. Hasonlóképpen akkor is, amikor a világ elsajátításáról van szó, ugyancsak a világban levő jó dolgokat kell elsajátítani és nem a rosszakat.

Minden érzésre alkalmazható az erkölcsös – erkölcstelen, vagy a jó – rossz kategória, de ehhez szilárd erkölcsi törvények szükségesek, illetve azok ismerete, melyek alapján az érzéseket értékelhetjük. Az érzés maga, ha abból nem lesz cselekedet, csak önmagunknak árt vagy használ aszerint, hogy negatív vagy pozitív érzésről van szó. De ha cselekedet formájában is megnyilvánul, akkor már a másik embert is érinti, annak is árt vagy használ. Például a gyűlölet a másik ember ellen irányuló agresszió kiinduló pontja lehet. Erkölcstelen az az érzés, mely az erkölcsi törvények megszegését eredményezi. Itt azt is meg kell vizsgálni, hogy minek a hatására keletkezett ez az érzés, mivel az ilyen érzésnek már a kifejlődése is helytelen alkalmazkodás következménye. Például a haragnak egy félreértés is lehet az oka, amit ha tisztázunk, akkor az ki sem fejlődik.

Az érzések (rövid ideig tartanak) és érzelmek (tartósak) az egész szervezetre hatással vannak. A negatív érzések és érzelmek károsak, a pozitívak hasznosak az egészségre, ugyanis az érzelmek szoros kapcsolatban vannak idegrendszerünk állapotával. Az érzés alsó határa nulla, amikor nem érzünk semmit. Ezt a határt sohasem érjük el teljesen. A felső határ az, amikor az érzés intenzitása felborítja homeosztázisunkat. Szélső esetben bele is halhatunk (például bánat). Egy megszokott cselekvés esetében az érzés minimális.

Ki nevel érzelmileg? 1. Az a tanár, aki megtanítja osztályát arra, hogyan kell az érzelmeket tudatosan fejleszteni és irányítani. Az ifjúságot ma még nem oktatják az érzelmek ismeretére, sem pedig az ismereteknek a gyakorlati életben való alkalmazására. Az érzelmeket lehet tanulás útján fejleszteni. Az irányítás elsősorban a pozitív érzelmek növelését és a negatívak elhagyását jelenti.

2. Az a tanár nevel eredményesen, aki képes a tanulókat az érzelmek magasabb szintjére felhozni. Ez azt jelenti, hogy az ember sokféle pozitív érzést képes érezni. Ezenkívül sokféle élmény képes érzéseket kiváltani belőle.

Érzelmi közeg: Az ember érzelmi kondíciója általában az egészséges és a beteg állapot keverékéből áll. Az egészséges érzelmi közeg olyan, ahol az érzelmek megnyilvánulása nem ütközik

akadályba. Ebben a közegben az érzelmek nem torzulnak, nem satnyulnak el, és nincs érzelmi sivárság. Ilyen körülmények között könnyű tudni, hogy mit érez a másik ember.

De vannak sokan, akik félnek kifejezni érzelmeiket, és félnek a mások érzelmeitől is. Ezek között sok az érzelmileg sérült ember. Ezeknek szegény az érzelemlésvilága, és érzéseiknek kifejezőmódja is sekélyes. Ezek az emberek beteg érzelmi közegben nőttek fel, vagy jelenleg is abban élnek. Az érzelmileg beteg környezetben gyakran másképpen éreznek, mint ahogy cselekszenek. Ilyen környezetben hiányoznak az erős érzelmek, az emberi szeretetigény nem kap megfelelő viszonzást, és ezt érzelmi sivársággal vagy felfokozott érzelmi megnyilvánulásokkal próbálják kivédeni.

Az iskolában egy osztályon belül is nagyon különböző érzelmi közegből jöhetnek a tanulók. Lehetnek köztük érzelmileg betegek, sivár érzelmi életűek és egészségesek is. Az érzelmi nevelés első lépése a tanítványok megismerése érzelmileg. A tanulók különböző érzelmi beállítottságúak lehetnek. Lehet köztük érzelmileg stabil és labilis személyiség. Ez utóbbi lehet extrovertált (kifelé élő) és introvertált (befelé élő). További különbség a gondolkodásmódban van: lehet valaki cselekvő, tevékeny vagy elvontan gondolkodó, szemlélődő típus. Az érzelmileg labilis személyek boldogtalanok, és nehezen alkalmazkodnak az élet minden területén.

IV. Az érzések helye az ember életében

Az érzések fontosak, nélkülük sivár lenne az élet. A kellemes perceket az érzéseken keresztül élvezhetjük. De igaz az is, hogy mivel az érzések nagy hatással vannak az emberre, könnyen tévútra vihetik. Az a probléma, hogy az érzések gyorsan reagálnak a körülményekre, és nehezen a megfontolt igazságra. Sok ember az érzelmei foglya, és érzelmei alapján cselekszik. Ez helytelen. A tanár szerepjátszás útján gyakoroltathatja a tanulókkal a helytelen és helyes döntést. Vegyünk példának egy szituációt egy fiatal házaspár életéből, amikor az asszony megharagszik férjére, mert valamit nem úgy csinált, ahogy ő szeretne volna. A helytelen reagálás lépései a következők:

1. lépés: Érzések: A fiatal asszony úgy érezte, férje elutasítja.
2. lépés: A hit: El is hitte azt, amit érzett.
3. lépés: Az igazság: Kijelenti igazságként, hogy férje nem törődik vele, és nem is szereti.
4. lépés: A cselekedetek: A kijelentett igazság szerint cselekszik, és elutasító magatartású lesz férjével.

Ezzel szemben a helyes reagálás lépései a következők lennének:

1. lépés: Az igazság: Az érzelmektől függetlenül először a fiatal asszonynak tisztáznia kell a helyzetet férjével. Ha megérti, hogy férje miért cselekedett úgy, ahogy ő nem várta, akkor rájöhethet, hogy alapvetően nincs semmi baj.
2. lépés: A hit: Az értelem alapján megállapított igazságot el kell hinni.
3. lépés: Cselekedetek: Ha elhiszi, hogy minden rendben van, akkor nincs semmi akadály annak, hogy férjével szemben kedvesen viselkedjék.
4. lépés: Az érzelmek: Ha kedvesen viselkedik férjével, akkor ezt visszakapja, ennek hatására érzelmei is megváltoznak.

Tanulság: Az érzéseket nem szabad első helyre tenni. Nem szabad az érzéseket elhinni, és csak azok alapján dönteni. Az igazság megállapítása az értelem feladata a tények józan mérlegelése alapján a lelkiismeret irányításával.

Összefoglalás

Az ember érzelmei alapján lesz boldog vagy boldogtalan. Ez utóbbi elkerülése céljából szükséges az ifjúságot érzelmileg is nevelni. Feladatunk: 1. Az egészséges érzelemlésvilág kialakítása. Ez az öt alapszükséglet nyújtásával valósítható meg. Ezek: a szeretet, a biztonság, az elfogadás, az elismertség és a személyiség kialakítása. Ez a szülők feladata, de az iskolának is részt kell venni ebben. 2. Egy adott cél felé nevelni az érzelmekre hatva. Ennek alapja az, hogy amivel érzelmileg azonosulunk, az cselekvésre indít, és amit elutasítunk, az leállítja a cselekvést. Így módon lehetne a jó dolgokra ránevelni az ifjúságot, és a rossztól elfordítani. 3. Az érzelmi fejlődés lényege a káros

érzések elhagyása és a pozitív érzések tanulása. 4. Az érzések akkor kerülnek az ember életében a megfelelő helyre, ha nem az érzések alapján cselekszünk, hanem a lelkiismeret irányításával a józan ész megfontolása alapján.

IRODALOM

1. John Powell: *Why Am I Afraid to Love? Overcoming Rejection and Indifference*, Tabor publishing, Allen, Texas 1982.
2. Bill Gillham: *Lifetime Guarantee*, Harvest House Publishers, Eugene, Oregon 97402 USA.
3. Légrádi László: *Az ember érzelmi élete. Az érzelmi fejlődés útja* Erkölcstan sorozat VI. kötete, kézirat.

KOLLÁR ANDREA

József Attila Tudományegyetem

Szeged

Nyelvpolitika és nyelvi jogok Olaszországban

– KITEKINTÉS A NÉMET KISEBBSÉG HELYZETÉRE –

1996-ban a híres katalán nyelvész, Miquel Siguan tollából *A nyelvek Európája* címmel igen érdekes kötet jelent meg. A mű az Unió kapcsán az ezredvég Európájának nyelvi problémáit összegzi.

Siguan szerint nem elsősorban a gazdasági különbségek nehezítik az egyes országok Unióhoz való csatlakozását, sokkal inkább a nyelvi sokszínűség tűnik az egyesülés legfőbb akadályának.¹

A 90-es években a nemzeti és nyelvi kisebbségek a figyelem középpontjába kerültek. Nyelvészek, politikusok és a kisebbségek képviselői megpróbálták újragondolni a problémát. A közös erőfeszítések gyümölcse több nemzetközi dokumentum, mely a kisebbségek védelmét, illetve nyelvi és oktatási jogait foglalja össze. Érdemes megemlíteni az utóbbi évtizedben ratifikált legfontosabb egyezményeket; 1992-ben Strasbourgban fogadták el a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját; 1995-ben született meg A nemzeti kisebbségek védelmének keretegyezménye, melyet 1996-ban a Nyelvi jogok egyetemes nyilatkozata, illetve a Hágai ajánlások néven ismert Nemzeti kisebbségek oktatási jogairól szóló dokumentum követett. A sort az 1998. évi Oslói ajánlások zárják. E dokumentumokat Magyarországon már több fórumon ismertették (hiszen többek között a Hágai és Oslói ajánlásokat előkészítő szakértői csoportoknak Szépe György professzor személyében magyar tagja is volt), ezért én csupán röviden szeretnék utalni a felsorolt nemzetközi egyezmények legfontosabb kitételeire.

A Strasbourgi charta kinyilvánítja, hogy a kisebbségi nyelv megőrzéséhez való jog alapvető és elidegeníthetetlen szabadságjog, melynek a többségi állam nemzeti szuverenitásán belül érvényesülnie kell. Mindegyik dokumentum hangsúlyozza a nemzeti kisebbségek anyanyelven történő oktatásához való jogát, melyet az államoknak az óvodai neveléstől egészen az egyetemi oktatásig biztosítaniuk kell. Nagyon fontos megemlíteni, hogy a kisebbségi jogok nemcsak egyéni, de kollektív jogokként is értelmezendők.

Szembetűnő, hogy az előbb említett dokumentumok mindegyike a 90-es években született. A jelenséget azzal magyarázhatjuk, hogy az Európa Tanács felismerte: a nagyobb egység, vagyis az Unió csak akkor működhet jól, ha a szervezetten belül garantálják a nemzeti kisebbségek védelmét, s ezzel elkerülhetik a nemzetiségek közötti konfliktusok kirobbanását. Éppen ezért igyekeznek kiteljesíteni a pozitív diszkrimináció elvét, s próbálják erősíteni a csatlakozásra váró országok eszmecseréjét. A dokumentumok szövegében azonban gyakran tér vissza az a fordulat, hogy például az intézményrendszerek felállítása vagy bővítése minden esetben az egyes országok teherbíróképes-